

Исаев К.

КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТҮҮЛҮГҮ ЖАҢЫ ТАРЫХЫЙ ШАРТТА

Исаев К.

КЫРГЫЗСКАЯ ГОСУДАРСТВЕННОСТЬ В НОВЫХ ИСТОРИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

К. Isayev

KYRGYZ STATEHOOD IN THE NEW HISTORICAL CONDITIONS

УДК: 947.1(575.2)(043.4)

Кыргыз 845-жылдан кийин биринчи жолу XXI кылымдын 1991-жылынан баштап өз алдынча азаттыктагы улуттук мамлекеттүүлүккө жетишти. Дүйнөлүк жана биринчи улуттар уюмунун эркиндиктеги мүчөсү катары ар тараптан өсүү жолуна түштү. Албетте, жер жүзүндө XX-XXI кылымдарда жаңы мамлекеттерди түптөөнүн либералдык жана демократиялык деген теориялык жана такыбалык жолдору дүйнөлүк саясий, социалдык илимдерде кеңири белгилүү. Өнүгүүнүн Чыгыштын, Азиянын цивилизациясынын жолдору менен өнүгүшү бизге эң зарыл болууда. Анын үстүнө ааламдашуунун зордукчул саясаты да улуттук мамлекеттин өзүнүн тарыхый жолунда өнүгүүсү да татаалданууда. Демек, Кыргыз улуттук мамлекетинин кайра жаралуусун камсыздоо эң зарыл болууда жана татаалдашкан кыйынчылыктарда акыл-эстүүлүк менен жеңишибиз зарыл.

Негизги сөздөр: пирамида, мамлекет, улуттар уюму, илим, экономикалык, социалдык, цивилизация.

Kyrgyz 845-in the twenty-first century, for the first time since 1991, the year has started Azattyk is the achievement of a national state of indignation. The first way comes into the world as a member of the United freedom and inclusive growth. Of course, in the land of XX-XXI centuries in the world of political theory and liberal democracy " and to lay a new path makabalik States, Sciences, widely known socialdeck languages. The development of East Asia, the development of civilization with the most essential to us. And in the universe-the historical path of the development of national policy and the state, supra sorlucco also totaldamage. Consequently, the difficulties and complications of the situation of extreme necessity for the revival of national States in the Kyrgyz security thinking, we should act in the family.

Key words: pyramid, state, organization, nation, science, Economics, social, civilization.

Мамлекет социалдык-саясий кубулуш катары байыркы коомдордо башкаруунун пайда болушу, эмгектин, жеке менчиктин, социалдык таптардын бөлүнүшү доорунда пайда болуп, адамзаттын узун тарыхында аймактык, экономикалык, саясий, социалдык укмуштуудай өзгөрүүлөргө дуушар болду. Өзүнүн жалпы маңызы, турпаты жана табити боюнча Батыштын (Европанын) жана Чыгыштын (Азиянын) мамлекеттери айырмаланат. Батыштык мамлекет – негизинен материалдык, мүлктүк баалуулукка негизделсе, Чыгыштык мамлекет – руханий баалуулуктарга, гумандуулукка көбүрөөк басым жасайт. Жыйынтыгында алардын натыйжасы XXI кылымдын башталышында эки башка, болгондо да бири-бирине карама-каршы келүүдө, ошону менен бирге адамзаттын өзүнө зыян алып келүүдө.

Батыштын заманбап цивилизациянын негизи талкаланып, адамдын жашоосунун негизине коркунуч көбөйүүдө. Бул дүйнөлүк аалымдардын, ойчулдардын пикири боюнча батыш цивилизациянын каатчылыгы. Өзүмчүлдүк атаандашуу, пайдачылыктын чексиз өнүгүшү, табийгат байлыктардын түгөнүшү, орой физикалык күчтүн үстөмдүгү, рухтун жүдөгөнү, акыл-эстин начарлаганы, адамдык жашоонун маңызына кайдыгерликтин капташы, кулк-мүнөздүн, каада-салттын бузулушу, зордукчулдуктун, жыныстык абийирсиздиктин, дүйнөкорлуктун, баарына өзгөчө адамдын өзүнө жапайычылыктын, уруксаттыктын, адамды жек көрүүчүлүктүн дүркүрөп көбөйүшү – мунун баары бүгүнкү батыш маданиятынын көрүнүштөрү, либералдык-базарлык фундаментализмдин жемиштери, «алтын миллиардерлердин» адамзатка болгон каршы саясаттарынын көрүнүшү. Булар дүйнөлүк экологиялык каатчылыкка жана адамзатты социалдык-экологиялык талкаланууга түртүүдө.

Батыштын ошондой эле Россиянын айрым аалымдары жакындап келе жаткан апокалипсистен (грек сөзү – «дүйнөнүн бүтүшү» дегенди туюндурат) кутулуунун жолу катары ноосфералык цивилиздүүлүккө өтүүнү сунуштоодо. Бирок, ал качан, кантип, кимдердин аракетин менен жер жүзүндөгү адамдардын жашоо ыңгайына айланат? Азырынча ноосфералык цивилизация теория катары гана талкууланууда. Албетте, кыргыздар эң байыркы эл катары Азия-Европанын Чукоткадан-Волга дарыясынын кең мейкиндигинде ар кандай географиялык-табигый шарттарда көчмөнчүлүктө жашоо-тиричиликтерин өткөрүп келген. Мамлекеттүүлүктүн ар кандай түрлөрүндө жашап келишкени тарыхта кеңири белгилүү. XVIII-XIX кылымдарда улуу хандыктардын курамында жана өз алдынча эркин мамлекет катары жашаган доорлору болгон. Мисалы, 840-жылы Улуу Кыргыз Каганатынын бир канча жылдарга созулган даңктуу тарыхы башталган. Хар-Балгас аймагындагы Орхон дарыясынын жээктериндеги Ордо Балыктын урпактарында ...мыкты мамлекеттерди түзгөн ата-бабаларыбыздын издери калган... Күлтегин, Билге каган бабаларга арналып жасалган таш эстеликтердин калдыктары XXI-кылымга чейин сакталууда. Ошол доорлордун арасынан Манас доору өзгөчө орунду ээлейт эмеспи! Манас баатырдын тегерегинде топтолгон кыргыз мифтеринин, жомокторунун, легенда санжыраларынын энциклопедиялык жыйнагы экендигин улуу даанышман ойчул Чохан Валиханов баса жана ишенимдүү көрсөткөн. «Манас» эпосу-руханий байлыктын туу чокусу. Манас трилогиясы

дүйнөдөгү улуу пирамида. Чексиз чоң эпопеяда кыргыздардын тарыхый турмушу, географиясы, адеп-маданияты, дини жана медициналык түшүнүктөрү, эл аралык мамилелери чагылдырылган, мамлекет куруунун жана өнүктүрүүнүн тарыхы баалуу мурас катары сакталган. Кыргыздын ХХ-кылымдагы даанышман уулу Төлөмүш Океевдин 1987-жылы жазганын келтирейин: «Тил жана «Манас» - бул эки сөз ар бир кыргыздын деген адамдын эки канаты, эгиз сөз, бир атадан тараган. Кыргыз жүрөгү согуп турганда, жер үстүндө булут жашап турганда, кыргыз тили да, байыртадан келген улуу сөз «Манас» да жашай берет. Тил деген кылымдан-кылымга куралган кеңч, ал каныбыз, дилибиз да.

Кыргыздар 1861-1917-жылдарда Россия империясынын колониясы катары анын курамында болсо, 1917-1991-жылдары социалисттик революциянын жеңиши менен СССР деген көп улуттуу мамлекеттин курамында Советтик социалисттик республика катары жашаган.

1991-жылы СССРдин тарашы менен Кыргыздар жүздөгөн жылдардан кийин, эркиндиктеги өз алдынча мамлекеттүүлүккө ээ болгон. Бириккен Улуттар Уюмунун эркиндиктеги мүчөсү катары ХХI-кылымдын аягынан баштап суверендүү өлкө болуп жашай баштаган.

Өнүгүүнүн тарыхый жолун жана ордун тактоого кызыкдар Кыргызстан мамлекети үчүн адамгерчиликтүү жана рухтуулукка негизделген Чыгыштын-Азиянын цивилизациялык үлгүлөрү көбүрөөк келечектүү жана жагымдуу да болууда. Албетте, Чыгыштын келечектүү цивилизациясы кеңири сөзгө татыйт. Кыргыз нагыз улуттук мамлекетти куруунун ачкычы катары Чыгыштын улуу ойчулу Конфуцийдин жобосуна таянсак, ал: «Ата-бабадан калган Жолдун бар экенин билип туруп, аны тутпоо – коркоктук; ал эми билип туруп, аны башка жолго талмаштыруу-ата-баба арбагына чыккынчылык, Теңирге кыянатчылык» - деген. ХХ-ХХI-кылымдарда жаңы мамлекеттерди түптөөнүн либералдык жана демократиялык деген теориялык жана тажрыйбалык жолдору дүйнөлүк саясий, социалдык илимдерде кеңири белгилүү.

Жаңы **кыргыз улуттук мамлекети**, аны башкаруу, саясий-идеологиялык өзгөчөлүктөрү кандай болушу керек? – деген тажрыйбалык суроолорго кыскача токтололук.

Кыргызстандын ХХI кылымында башталган жаңы тарыхында «мамлекеттүүлүк коому» жөнүндө маселе коюлуп жатканынын өзүнчө себептери бар. Анткени, биринчиден кыргыздар көп кылымдардан кийин биринчи жолу азаттыкка чыгып, өзүнчө «мамлекет-коом» курууга мүмкүнчүлүк алууда; экинчиден, кыргыздар акыркы кылымдарда башка элдердин же мамлекеттердин курамында болушуп, өз алдынча мамлекеттүүлүк укукка ээ болушкан эмес. Үчүнчүдөн, өткөөл доорлордогу кыргыздар жашаган мамлекеттердин маңызы, кызыкчылыгы, саясаты тоталитарлашкан, деспоттошкон, авторитарлашкан бийликтер үстөмдүк эткен. Төртүнчүдөн, азаттыктагы 25 жыл ичинде Кыргызстанда жаңы

түрдөгү мамлекетти түптөө же куруу жөнүндөгү пикир же саясат биринчи жана экинчи президенттик бийликтин түшүнө да кирген эмес, алар үй-бүлөлүк деспотизмди орнотуу кыялында болушканын жаңы тарых тастыктоодо.

Мамлекет Адамга окшош куралат. Кантип? Ал үчүн мамлекеттин тарыхый жактан шартталган маңызы менен кошо анын пайда болуу, өнүгүү мыйзамдарын билип, ошого жараша ага мамиле жана саясат жүргүзүү жолдорун андоо зарыл. Заманбап мамлекетти адамга салыштырып карасак өтө түшүнүктүү болот. Адам үч жагынан айырмаланат: денеси жана тышкы түзүлүшү; жан-дили же мүнөзүнүн табигый өзгөчөлүгү; жана үчүнчүдөн – акыл-эс, көз карашы, же акылдуу аракетин, тактап айтканда, адамдын аң-сезими.

Заманбап Чыгыш мамлекетин да буга толук эле кебетелеш болуп, саналган үч өзгөчөлүктөрдүн биримдиги катары караса болот: 1) Коом мамлекеттин денеси, б.а. ички жана сырткы кызыкчылыктардын жана талаптардын туюнтмасы; 2) Улут – анын жан дүйнөсү, элдин мүнөзү; 3) Мамлекет – атайын түшүнүктө элдик дух жана анын акыл-эстүү уюштурулушунда. Ошентип, мамлекет адамдардын, улуттун жан дили, акыл-эси аркылуу жашоосунун ыңгайына айланат.

Демек, ХХI кылымдын башталышында Кыргызстан жаңы мамлекет катары кайра жаңылануусу үчүн аны түзгөн коомду, улутту жана анын акыл-эсин кайрадан аңтарып, цивилиштеририп, өзүбүздүн нукура менталитетибиз менен Теңирлик тааным философиябыз жана Манас атабыздын мамлекетинин тажрыйбасы аркылуу жаңы улуттук багытта өнүгүүгө шарт түзүү дегендик.

Ар бир мамлекет – коом, ал эми коом – мамлекет. Коом, албетте, экономиканы, социалдык түзүлүштү жана саясатты толук камтыйт, ошентип, коомдогу бардык байланыштарды жана биримдиктерди экономикалык жана социалдык кызыкчылык аркылуу туюндурат. Экономикалык саясат жарандарынын толук жетишкендикте жана жыргалдуу денгээлде жашашын камсыздоо менен мамлекеттин сакталыш мыйзамын коргоо.

Бул мамлекеттик жаңы улуттук өнүгүү жолу – мамлекеттик саясий жетекчилердин **даанышмандыгына** түздөн-түз байланыштуу. Демек, экономикалык саясат – мамлекеттүүлүктүн толук өнүгүшүнө, элдик экономикалык-социалдык бакубатчылыкты, жыргалчылдыкты камсыздоого, улуттун, этностордун ар тараптан гүлдөшүнө шарт түзүү менен жалпы жарандардын биримдигин жана ынтымагын бекемдөөгө багытталат. Ошентип, экономикалык саясат жаңы тарыхый шартта социалдык саясат менен бирге жуурулушуп, анын ажырагыс бөлүгү катары жүргүзүлөт жана коомдун ар тараптан өркүндөшүндө толук социалдуулук өкүм сүрө баштайт. Коомдун гумандуулугу, адамгерчиликтүүлүгү күчөйт. Булар өз кезегинде жарандык коомдордун иш аракеттерин саясатташтыруудан алыстатып, алардын социалдык табитин тереңдетип,

социалдык мамилелерди жандандырууга жана алардын гумандуу маңызын гүлдөшүнө шарт түзөт.

Кыргызстанда демократияны социалдаштыруу элдик өкүлчүлүк, элдик бийлик, элдик курултай маселелери коомчулукта кеңири талкууланууда. Азыркы демократиянын маңызы жалпыга тең жана тике шайлоо укугу менен негизделип, республиканын бардык аймактарына жана башкаруунун бүт бутактарына жайыла баштаган. Келечектүү жана бардык жарандарга эркиндикти камсыздоо аркылуу мамлекетти, коомду, жергиликтүү аймакты башкарууга шарт түзүүдө.

Ошону менен бирге бардык жарандар (18 жаштан жогоркулар) демократиянын шарданы аркылуу мамлекетти башкарууга таасир этүүчү мүмкүнчүлүккө ээ болгонунун жыйынтыгы күтүүсүз болушу мүмкүн. Ал жыйынтыктан ар кандай калктын темпераментине (латын сөзү – тышкы чөйрөнүн таасирине кишинин сезимдүүлүгү) жана коомдун күндөлүк кызыкчылыгына жараша ар түрдүү корутундулар пайда болот.

Улуттук жана этностор аралык интеграцияланышы б.а. биригиши мамлекеттик улуттун саясатына, жүрүм-турумуна, жалпы көз карашына түздөн-түз байланыштуу болот. Демек, мамлекеттик улут, этностор жана жарандар мамлекеттин биримдигин б.а. интеграцияланышынын ажырагыс бөлүгү. Негизинен мамлекет менен аны түзгөн дааналардын (объектилердин) ортосунда, ошондой эле ич арасында конкуренция, элдешик күрөш жок, тескерисинче, бир тилектештик, ынтымакташтык биргелешкендик бар. Ар бир Инсан, этнос, улут – бирдиктүү мамлекеттин ичинде орток тарыхты жаратуу менен ар бири өнүгүүнүн, кыймылдардын кубатын, күчүн алышат.

Мамлекеттин тагдыры, келечеги улутуна, этносуна карабастан анын балдарга, жаштарга, үй-бүлөгө болгон мамилесине, коомдогу баарына бирдей таалим-тарбия, адеп-ахлак, адамды сүйүү, достук, биримдик, ынтымак жаратканга жараша болот. Ааламдашуу жана цивилидердин жигердүү баарлашуусу заманында балдарды тарбиялоо, адептүүлүккө, акыйкаттыкка, чынчылдыкка, билимдүүлүккө жана мыкты кесипкөйлүккө үйрөтүү чыныгы доордун Адамдын калыптандыруу келечектеги жашообузду маңызын түзөт. Үй-бүлөнүн башынан, балдарга жашынан тарбия берүү, аларды бирдиктүү, гумандуу идеологиянын негизинде жүргүзүү мүмкүн.

Мамлекеттин демек, улуттун идеологиясынын, демек таалим-тарбиянын өзөгүн көөнөргүс рухий баалуулуктар түзөөрүн бүгүнкү кыргыз коомчулугунда бирдиктүү пикир терең уялоодо. Аны түшүнүп, барктап, күндөлүк мамлекеттин саясатына айландыруу заманбап талабы калды. Кеп, **Манастын** эпосто камтылган философиясын үй-бүлөдө, баштапкы класстан баштап окуу жайларынын бардык түрлөрүндө мектептерде, кесиптик жана жогорку окуу жайларында курагына жараша атайын илимий негизде иштелип чыккан Программалар боюнча окутуубуз жана анын рухий байлыктары

менен баалуулуктарын күндөлүк жашоонун, турмуш-тиричиликтин негизине айлантууга жетишүү керек. Албетте, бул көп тармактуу, татаал жана жаңы иштердин багыты.

Натыйжада, Кыргыз иденттүүлүгүнө, иденттешүүсүнө азыркы тажрыйбалык талаптардын коюлушу: биринчиден, иденттүүлүктүн жана иденттешүүнүн жалпы батыштык түрүнөн жаңы, Чыгыштык кыргыз түрүнө өтүшүнүн зарылчылыгы; экинчиден, кыргызчылыкка тиешелүү жаңы материалдык жана символикалык белгилердин маселелерине тажрыйбалык кызыкчылыктардын кенендиги; Кыргыз Республикасы өз алдынча эркиндиктеги мамлекет катары өзүнүн иденттүүлүгүнө жана иденттешүүсүнө закон ченемдүү багытталышы; үчүнчүдөн, дүйнөлүк ааламдашуу шартында кыргыздын маданий-цивилизация өзгөчөлүктөрүн жана улуттук акыл-ой таламдарын, жан-дүйнөсүн коргоонун тажрыйбалык милдети.

Албетте дүйнөдөгү пайда болгон улуу империялар өз ара жана баскынчылык согуштардын найтыжасында тарап, ар кандай деңгээлдеги улуттук мамлекеттерди түзүүлөр пайда болуу менен «**мамлекеттин кайра жаралуусу**» сыяктуу татаал маселени күн тартибине коет эмеспи. «**Мамлекеттин кайра жаралуусу**» мурунку тарыхта болгон айлампаларга караганда - жыргалчылыктан улуттук моделин кайра карап чыгууга байланышкан, байкаларлык деңгээлде жөнгө салуунун талапташтары жана каршылаштары ортосунда идеялык-саясий аралашуусу менен аныкталат. Мындай тарыхтын тастыкталган тажрыйбалары жана салттуулук менен катар, заманбап ар кандай тарыхый жана социалдык илимдердин жаңы жетишкендиктеринин, ийгиликтеринин көз карашында да кароо керек. Кийинки кездерде социология илиминде «жарандык иденттүүлүк» «жарандык иденттешүү»; «жарандык иденттештирүү» деген категориялар кеңири талкууланып, алар «социалдык иденттүүлүктүн» ажырагыс бөлүгү бир түрү катары каралууда. Кыргыз мамлекети полиэтностуу экендигин эске алуу менен, эң алгач ар бир этностун жарандык макамын, жарандык биримдик сезимин билдирген, дал ошол жарандык иденттүүлүктү калыптандыруу маселесин чечүү зарыл.

Алмазбек Атамбаев Кыргыз Республикасынын Президенти болуп шайлангандан (2011–жыл 30-октябрь) баштап эле мамлекеттин ар тараптан туруктуу өнүгүшүнүн маселелерин күн тартибине коюу менен улуттук стратегияны (2013–2017-жылдарга) сунуштап, аны ишке ашырууга жигердүү киришкен. Президент өзүнүн Жарлыгында «мамлекеттүүлүктү бекемдөө жана жарандын мамлекеттик институттарга болгон ишенимин арттыруу үчүн, мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, Кыргызстандын келечегине кайдыгер карабаган коомдун бардык жаратман күчтөрүнүн күч аракеттерин бириктирүү максатында» негизги 6, жана аларды чечмелеген дагы 9 жобо-тапшырманы сунуштаган.

2014-жылды «Мамлекеттүүлүктү бекемдөө жылы»- деп жарыялап, анын себептерин көрсөтүп, бардык бийликтердин жетекчилеринин «мамлекеттүүлүктү бекемдөө боюнча ишинин натыйжалуулугунун негизги көрсөткүчү болуп, «2013-2017-жылдардын мезгилинде Кыргыз Республикасынын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясын» аткаруу жыйынтыктары эсептелсин деп белгилеген. Ошондой эле «мамлекеттүүлүктү бекемдөөгө» республикалык бийликтин демилгеси менен кабыл алынган «Кыргыз Республикасында элдин биримдигин жана этностор аралык мамилелерди чыңдоо Концепциясы» да арналган.

Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдардын жергиликтүү өз алдынча башкаруучу уюмдардын жана мекемелердин, жүргүзүүчү, экономикалык, саясий, социалдык, тарбиялоочулук маселелерди комплекстүү чечүүнү жана Кыргыз Республикасынын стратегиялык өнүктүрүүнүн максаттарын жана милдеттерин жүзөгө ашыруу боюнча ишке коомдук институттарды жалпы жарандарды тартуу, алардын жигердүүлүгүн жана тилектештигин камсыз кылууда 2016-жылы иштиктүү жана натыйжалуу аракеттер жасалып, тарыхка чоң тамгалар менен жазылды.

Кыргызстандык жарандардын улуттук аңсезими, мекенчилдик жүрүм-туруму, өзгөрүүдө, мамлекетке болгон мамиле бекемдөөдө, жалпы калкты бириктирүүчү жана шыктандыруучу идеялык баалуулуктар күчөдө. Албетте, мунун баары кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн жаңыча өнүгө баштаганын жана анын экономикалык, социалдык, маданий, психологиялык жана жаңы саясаттын пайдубалынын бекемдөөсүнүн көрсөткүчтөрү эмеспи! Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясынын талабына ылайык жаңы максаттарды жана тилектердин күн тартибине коюлганын эске алып, «2016-жыл тарых жана маданият жылы» деп Президент А. Атамбаев жарыялап, керектүү, бышып жетилген саясий, экономикалык жана социалдык иш-чараларды мамлекеттин, областтын жана райондук башкаруу мекемелери аткарууга аракеттенишүүсү болду.

2016-жыл-Тарых жана маданият жылын даярдоо жана өнүктүрүү боюнча атайын мамлекеттик дирекция түзүлүп, борбордук, облустук, райондук жана айылдык бийликтер өкмөт бекиткен комплекстүү план боюнча 78 иш-чаранын баардыгы ишке ашырылган. Тарых жана маданиятыбызды кайра жандандырууга болгон саясат алда-канча жемиштүү болду. Азаттыкка аттанган 25-жыл ичинде көңүл бурулбай келген тарыхый-маданий көпчүлүк объектилер жаңыланып, Тайлак баатырдын күмбөз оюлду, Бурана тарыхый-археологиялык комплексинде музей ачылды. Жусуп Баласагындын 1000-жылдыгы белгиленди, 1916-жылдагы улуттук боштондук күрөшүнүн 100-жылдыгына арналган салтанаттуу иш-чаралар өткөрүлдү. Ысык-Көл областында II дүйнөлүк көчмөндөр оюндары, өткөрүлдү,

ат үстүндө ойногон жигиттер, 1000 комузчулардын кыргыздын «Маш ботой» күүсүн шаңдуу ойногондору – мунун баары-элибиздин руханиятын, спорттук оюндарын кеңири даңазалап, тарых жана маданият жылына татыктуу жана салтанаттуу иш-чаралар элибиздин руханиятын кеңири байытты.

Демек, Кыргызстан элинин тарыхый жана маданий бай мурастарын мындан ары арттырууда өлкөбүздү өнүктүрүүнүн улуттук үлгүсүн жана ишке ашыруу үчүн өнүгүүнүн **кыргыз жолуна** түшүшүбүз талаптанууда. Анткени, кыргыз эң байыркы Чыгыш элдеринен, миңдеген жылдар бою далай жолу укум-тукуму Азиянын шартында жашаган, көбөйгөн, азайган, жеңилген жана жеңип, шаңданган. XXI- кылымдын башталышы менен Кыргыз Республикасынын ооматы Чыгышка бурулууда, өнүгүүнүн кыргыз жолуна түшүүгө шарт ачылууда!

“2016-жыл тарых жана маданият жылы” деп жарыяланган жарлыкта өткөнүн, абалын жана келечегин иликтеп, калкка кеңири жеткирүү процессинде “жолбүгүн” деген байыртадан кыргыз элинин нагыз илимий терминин кеңири колдонуу өз алдынча мамлекет катары жашап, кылымдардан бери калыптанып калган элдик түшүнүктөрдү кеңири пайдаланууга мүмкүнчүлүктөр ачылды. Өзгөчө Кыргызстан элинин тарыхый жана маданий мурастарын мындан ары көбөйтүүдө, өлкөбүздү өнүктүрүүнүн улуттук жолун күчөтүүдө жана ишке ашырууда, адеп-ахлактык жаңы жолдорду жаратууда, кубаттуу мамлекетти курууда республиканын жаңы жарандарын бириктирүүнүн ар кандай жолдорун максаттуу пайдалануу аракеттери болду. Кыргыз Республикасынын Президенти Алмазбек Атамбаевдин жарлыгы менен 2017-жыл - «Адептүүлүк, тарбиянын жана маданияттын жылы» деп жарыяланды, жарандарда саналган сапаттардын калыптанышына кам көрүү зарылчылыгын өзгөчө белгиледи. Демек, кыргыз коому жарандарынын сапаттык касиеттери боюнча алда канча алга жылуунун зарылчылыгы бышып-жетилгендигин бышыктайт.

Бүгүнкү күнү «Жалгыз тааруу ботко болбойт, жалгыз дарак токой болбойт», «Жети өлчөп, бир кес», «Бир жакадан баш бир жеңден кол», «Ырыс алды ынтымак», «Бөлүнгөндү бөрү жейт», «Туура бийде тууган жок, туугандуу бийде ыйман жок», «Калк айтса калп айтпайт», «Кеңешип кескен бармак оорубайт» - деген сыяктуу нускалуу макал-лакаптарды эске алуу зарылдыгы жана талабы келип чыкты.

Кыргыздар көп кылымдар бою азаттыкты, эркиндикти күткөн, эңсеген, самаган, күрөшкөн. Демек, эркиндикти көздүн карегиндей сактоо менен, кыргызчылыкка тикеден-тике тиешелүү улуттук-мамлекеттүүлүк, руханий-адептүүлүк жана маданият-цивилдүүлүк маселелерин негизинен түп-тамырынан бери жаңыча коюп, чечүү жаңы доордун талабы.

Рецензент: к.филос.н., Жапаров Д.